

ชุมชนโบราณบ้านนาทอง

ต.บ้านนาทอง อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม

ความเป็นมา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณมีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดี แหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ที่แอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร แอ่งสกลนครกระจายกันอยู่ตั้งแต่บริเวณอำเภอกุมภวาปี ผ่านอำเภวาริชภูมิ อำเภอพนา ไปจนเขตอำเภอมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งอยู่บริเวณรอบหนองหาน สกลนคร การตั้งหลักแหล่งชุมชนในบริเวณนี้ มีสืบเนื่องเรื่อยมา จนถึงสมัยที่เกิดศิลปะแบบทวาราวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ และศิลปะแบบลพบุรี หรือศิลปะขอมในประเทศไทย อายุประมาณพุทธศตวรรษ ๑๒-๑๘ แอ่งโคราช มีทั้งบริเวณที่สูง ทั้งทางตอนเหนือ และตอนใต้ เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำชี และแม่น้ำมูล พบแหล่งชุมชนโบราณของมนุษย์ที่มีมาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวาราวดี และลพบุรีเป็นจำนวนมากว่าร้อยแห่ง(<http://kanchanapisek.or.th/kp๖/sub/book/book.php?book=๑๘&chap=๑&page=t๑๘-๑-infodetail๐๓.html>) ชุมชนโบราณ ในแอ่งโคราช ได้แก่ กลุ่มโนนชัย ในเขตจังหวัดขอนแก่น กลุ่มทุ่งกุลาร้องไห้ หรือร้อยเอ็ด ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ยโสธร บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ และกลุ่มทุ่งสำริดในเขตจังหวัดนครราชสีมา

จากหลักฐานบ่งบอกว่าชุมชนโบราณมหาสารคาม มีคนเข้ามาอาศัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว และมีการดำรงอยู่เรื่อยมาจนถึงสมัยทวาราวดี และสมัยลพบุรีอย่างชัดเจน ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา มีชุมชนดังนี้ ๑.ชุมชนโบราณบ้านเมืองเตา ๒.ชุมชนโบราณบ้านโนนจาน ๓.ชุมชนโบราณบ้านหนองหินและบ้านโคกก่อ ๔.ชุมชนโบราณบ้านบัวค้อ บ้านน้ำจั้น บ้านหนองคู ๕.ชุมชนโบราณบ้านเขียงเหียน ๖.คู่มหาธาตุ หรือคูบ้านเขว ๗.ชุมชนโบราณโนนวัดป่ามีชัยมวาส ๘.ชุมชนโบราณโนนวัดผ่าสามัคคีธรรม ๙.ชุมชนโบราณบ้านดอนตูม ๑๐.ชุมชนโบราณบ้านนาทอง ๑๑.ชุมชนโบราณบ้านโนนหนองบ่อ ๑๒.ชุมชนโบราณโนนหนองเต่า ๑๓.ชุมชนโบราณบ้านกู่ และบ้านโนน ๑๔.ชุมชนกู่บ้านแดง และ๑๕.ชุมชนโบราณบ้านสระ จากการศึกษาพบว่าชุมชนโบราณบ้านนาทอง ตำบลนาทอง อำเภอเขียงยืน เป็นเนินดินขนาดใหญ่พบภาชนะดินเผาเนื้อหยาบลายเขียนสี ลายเชือกทาบเชือก ลายขูดขีดและแบบเคลือบน้ำโคลนสีแดง สันนิษฐานว่ามีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

กลุ่มข้าพเจ้าเป็นลูกหลานบ้านนาทอง กลับมีความรู้เกี่ยวกับบ้านนาทองน้อยมาก จึงได้ทำการศึกษา ชุมชนโบราณบ้านนาทอง โดยการลงสำรวจหมู่บ้าน ด้วยแผนที่เดินดิน สัมภาษณ์ผู้เฒ่าและผู้รู้ในชุมชน พบหลักฐานที่เป็นภาชนะเครื่องใช้ ลายเชือกทาบ กำไลที่ทำด้วยสำริด สระที่ใช้เคลือบโคลน กลุ่มข้าพเจ้าจึงศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อเปิดชุมชนโบราณบ้านนาทอง เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และขับเคลื่อนเป็นพิพิธภัณฑ์ของชุมชน ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาร่องรอยชุมชนโบราณจากหลักฐานที่พบในชุมชน

ข้อมูลด้านสังคมของชุมชน

ประวัติหมู่บ้านนาทอง

บ้านนาทอง ตำบลนาทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ ๕๐ กิโลเมตร และอยู่ที่ทิศตะวันตกอำเภอเชียงยืนห่างออกไปประมาณ ๖ กิโลเมตร ตามถนนแผ่นดินหมายเลข ๒๐๙ สายขอนแก่น – กาฬสินธุ์ บ้านนาทองเป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนโบราณ เดิมชื่อว่า บ้านนาค้อ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้เปลี่ยนชื่อจากบ้านนาค้อเป็นบ้านนาทอง เพราะมองดูทุ่งนาเต็มไปด้วยข้าวเหลืองอร่ามตั้งทองคำ จึงได้ชื่อว่าตำบลนาทอง ตั้งแต่นั้นมา ต่อมา ในปีพ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แบ่งแยกหมู่บ้านนาทอง ออกเป็น ๒ หมู่บ้าน คือ บ้านนาทองหมู่ที่ ๓ และบ้านนาทองหมู่ที่ ๙

ภาพที่ ๑ บ้านนาทอง ต.นาทอง อ.เชียงยืน
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่ ๒ วัดสุวรรณรังสี
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งอาณาเขต

ภาพที่ ๓ ภาพถ่ายทางอากาศ หมู่บ้านนาทอง จาก google earth
 เข้าถึงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ทิศเหนือ จด บ้านหนองบัว ตำบลหนอง

ทิศตะวันออก จด บ้านสร้างแก้ว ตำบลเชียงยืน

ทิศตะวันตก จด บ้านหนองบุญชู ตำบลกู่ทอง

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่ม สลับเนิน มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วน เหมาะแก่การทำนา ปลูกพืช

เลี้ยงสัตว์

ภาพที่ ๔ ลักษณะภูมิประเทศบ้านนาทอง
 ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

อยู่รวมกัน เป็นกระจุก ตามถนน มีที่ทำกินอยู่รอบหมู่บ้าน

สภาพภูมิอากาศ

บ้านนาทอง ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปมี ๓ ฤดู ได้แก่

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายนของทุกปี มีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน แต่ในบางปีถึงแม้ว่าอยู่ในฤดูฝน ไม่มีพายุไม่มีลมมรสุมพัดผ่าน ก็ทำให้แห้งแล้ง

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็น

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศร้อน อบอ้าวทำให้แห้งแล้ง

แหล่งน้ำ

มีหนองธรรมชาติคือหนองฮางกับหนองสาธารณะประโยชน์ที่ขุดใหม่ มีห้วยค้อเป็นห้วยที่ผ่านหลายหมู่บ้าน มีสระแดงที่อยู่ทางใต้ มีน้ำสีแดงไม่ใช่ประโยชน์ในการเกษตร

ภาพที่ ๕ หนองสาธารณะประโยชน์

ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่ ๖ สระแดง

ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ป่าไม้

มีไม้ขึ้นตามธรรมชาติ

การคมนาคม

ห่างจากทางหลวงแผ่นดินประมาณ ๕ กิโลเมตร มีถนน รพช.เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน

สาธารณูปโภค

มีการผลิตน้ำดื่มของหมู่บ้าน มีเกษตรกรตัวอย่างด้านพอเพียง

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ

ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีสิ่งลึกลับที่คอยปกป้องวัตถุโบราณ เท่าที่พบส่วนมากเป็นชายสูงชุดขาว จำนวน ๖ คน ก่อนที่จะทำบุญประเพณีต้องทำพิธีขออนุญาตจากศาลตาปู่ก่อน จึงจะประกอบประเพณีได้

ผลการดำเนินงาน

ในการศึกษาร่องรอยชุมชนโบราณจากหลักฐานที่พบกลุ่มข้าพเจ้าได้ดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. รวบรวมข้อมูล
  - ๑.๑ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
  - ๑.๒ ศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์
๒. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
๓. การเรียบเรียงและนำเสนอ
๔. สรุปผลและอภิปรายผล

๑.รวบรวมข้อมูล

๑.๑ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประวัติเมืองมหาสารคาม

โครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

(<http://www.bl.msu.ac.th/mahachai/?name=page&file=index&id=๑๘>) กล่าวถึงประวัติเมืองมหาสารคาม ว่า ได้รับการแต่งตั้งเป็นเมืองเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๐๘ แต่ก่อนหน้าที่จะตั้งเป็นเมืองมหาสารคามนั้น บริเวณนี้เคยเป็นที่อยู่ของมนุษย์มาเป็นเวลานานแล้ว บางยุคบางสมัยก็เป็นชุมชนที่เจริญรุ่งเรือง บางยุคบางสมัยก็เสื่อมโทรม อย่างไรก็ตามในบริเวณเมืองมหาสารคามมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ดังนี้

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ชุมชน โบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (หมายถึงสมัยที่มนุษย์ยังไม่รู้จักการใช้ตัวอักษร) ในบริเวณเมืองมหาสารคาม ได้พบหลักฐานที่เป็นเครื่องมือหินขัดว่ามีผู้คนได้มาตั้งถิ่นฐาน กระจายในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอำเภอยักษ์ภูมิพิสัยมีมากกว่าบริเวณอื่น พบว่าผู้คนในยุคนั้นดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ บางแห่งมีการขุดคุ้ยน้ำคั้นดินล่อมรอบชุมชนเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ขาดแคลนแหล่งน้ำ ชุมชนโบราณในเขตเมืองมหาสารคาม มีทั้งขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ ปรากฏหลักฐานบ่งบอกว่ามีผู้คนเข้ามาอาศัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว และมีการดำรงอยู่เรื่อยมาจนถึงสมัยทวารวดี และสมัยลพบุรีอย่างชัดเจน

สมัยทวารวดีและสมัยลพบุรี

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่๑๒ เป็นต้นมาชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏร่องรอยของวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู เกิดชุมชนที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบขนาดใหญ่ พบ

โบราณสถานโบราณวัตถุอันเนื่องในพุทธศาสนา เช่น เสมาทิน โบสถ์ วิหาร สถูปเจดีย์หลายแห่ง ที่พบเสมาหินจำนวนมากคือ ที่เมืองฟ้าแดดสงยาง ปัจจุบันคือ บ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และบ้านกุดโง้ง ตำบลบุงคล้า อำเภอมือเมือง จังหวัดชัยภูมิ ส่วนในเขตจังหวัดมหาสารคามพบร่องรอยคูน้ำคันดินและโบราณวัตถุศิลปทวารวดี กระจายอยู่ทั่วไป ส่วนวัฒนธรรมขอม หรือลพบุรี นั้นมีร่องรอย กู่ บาราย คูน้ำคันดิน เป็นจำนวนมาก บางแห่งมีการอยู่อาศัยมาจนถึงปัจจุบันที่สำคัญดังนี้

๑. ชุมชนโบราณบ้านเมืองเตา ตำบลเมืองเตา อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย เป็นเนินดินค่อนข้างกลมมีคูน้ำคันดินล้อมรอบ พบภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งลายเขียนสี ลายเชือกทาบ พบเสมาหิน ๗ ลักสลักเป็นรูปหม้อน้ำซึ่งเป็นที่นิยมสมัยทวารวดี มีการตั้งชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยขอม และทวารวดี

๒. ชุมชนโบราณบ้านโนนจาน หรือบ้านโนนน้ำอ้อมใหญ่ ตำบลเมืองเตา อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย ตั้งอยู่ที่คอนสูงประมาณ ๓ เมตรจากที่นาโดยรอบ มีคูน้ำ ๑ ชั้น คันดิน ๒ ชั้น เป็นชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรือมาจนถึงสมัยทวารวดี

๓. ชุมชนโบราณบ้านหนองหินและบ้านโคกก่อ ตำบลโคกก่อ อำเภอมืองมหาสารคาม เป็นเนินดินขนาดย่อม อายุราว พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๙

๔. ชุมชนโบราณบ้านบัวค้อ บ้านน้ำจั้น บ้านหนองคุน ตำบลเหล่าหนาด อำเภอมืองมหาสารคาม ทั้ง ๓ ชุมชนนี้อยู่ใกล้กันมีร่องรอยเครื่องปั้นดินเผาแบบขอมจำนวนมาก

๕. ชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอมืองมหาสารคาม เป็นเนินดินค่อนข้างกลมขนาดใหญ่ มีคูน้ำคันดินล้อมรอบหลายชั้น มีผู้คนอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาจนถึงวัฒนธรรมทวารวดี และลพบุรีตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

๖. กู่คูมหาธาตุ หรือกู่บ้านเขวา ตำบลเขวา อำเภอมืองมหาสารคาม เป็นปรางค์ขอมขนาดเล็ก สูงประมาณ ๑๕ เมตร มีองค์ประกอบของตัวอาคาร เช่น โคปุระ บรรณาลัย และปฏิมากรรมรูปพระพุทธรูปปางชยคุรุไวฑูรย์ประภา ซึ่งเชื่อว่าเป็นพุทธแพทย์ ผู้ทำหน้าที่รักษาโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย จึงเชื่อว่กู่แห่งนี้คือ “อโรคยาศาล”

๗. ชุมชนโบราณโนนวัดป่ามิชฌิมวาส ใกล้บ้านหนองสระพัง ตำบลเขวาไร่ อำเภอกุสุมาลย์ เป็นเนินดินที่พบภาชนะดินเผา ลายเชือกทาบและลายเขียนสี ทั้งยังพบ ตะกรันของแร่เหล็กกระจายอยู่ทั่วไป สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งเครื่องมือเหล็กในสมัยโบราณ

๘. ชุมชนโบราณโนนวัดผ่าสามัคคีธรรม บ้านแพ่งตำบลแพ่ง อำเภอกุสุมาลย์ เป็นเนินดินรูปยาวรี พบภาชนะดินเผาเขียนสี ลายเชือกทาบ และตะกรันแร่สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งทำเครื่องมือเหล็กในสมัยโบราณ

๙. ชุมชนโบราณบ้านดอนตูม อยู่ทางทิศใต้บึงกุยอำเภอกุสุมาลย์ เป็นเนินดินรูปไข่ พบภาชนะดินเผาเนื้อหยาบลายเชือกทาบ ลายเขียนสี บางชิ้นเนื้อแกร่ง เผาด้วยอุณหภูมิสูง สันนิษฐานว่ามีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น

๑๐. ชุมชนโบราณบ้านนาทอง ตำบลนาทอง อำเภอเชียงยืน เป็นเนินดินขนาดใหญ่พบ
ภาชนะดินเผาเนื้อหยาบลายเขียนสี ลายเชือกทาบเชือก ลายขูดขีดและแบบเคลือบน้ำโคลนสีแดง
สันนิษฐานว่ามีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

๑๑. ชุมชนโบราณบ้านโนนหนองบ่อ ตำบลบรบือ อำเภอบรบือ เป็นเนินดินทรงกลมสูง
จากพื้นรอบนอกประมาณ ๖ เมตร พบภาชนะดินเผาเนื้อหยาบลายเชือกทาบ ลายเขียนสี และตะกรันแร่

๑๒. ชุมชนโบราณโนนหนองเต่า ห่างจากที่ว่าการอำเภอบรบือ ไปทางตะวันออก
ประมาณ ๑ กิโลเมตร เป็นเนินดินรูปไข่ พบภาชนะดินเผาไม่เขียนสี ไม่มีส่วนผสมของแกลบ เป็นแหล่งทำ
เกลือสินเธาว์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

๑๓. ชุมชนโบราณบ้านกู่ และบ้านโนน ตำบลกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน เป็นกู่ใน
วัฒนธรรมลพบุรี และบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งชุมชนสมัยทวารวดี ตัวเมืองเป็นรูปไข่ กำแพงเมือง ๒ ชั้น
มีคูน้ำอยู่กลาง มีกู่สันตรัตน์ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ ๗ เป็นศิลปะขอมสมัยบายัน สร้างขึ้นราว
ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ใกล้กับกู่สันตรัตน์มีศาลานางชาวพศิลาจารึกอักษรขอมโบราณ นอกจากนั้นยังมี
กู่ที่อยู่ทางทิศตะวันออกของกู่สันตรัตน์

๑๔. กู่บ้านแดง ตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ เป็นปราสาทขอม ก่อด้วยศิลาแลง
สภาพพังทลาย ที่ขุมประตูทางเข้ามีทับหลัง แกะสลักด้วยศิลาทรายสีแดงเป็นรูปรัตนตรัยมหายาน ปัจจุบัน
ทับหลังชิ้นนี้อยู่ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย และเมื่อ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ มีการบูรณะ พบพระพุทธรูป
หินทรายนาคปรก

๑๕. ชุมชนโบราณบ้านสระ ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย เป็นเมืองโบราณสมัย
ทวารวดี ตัวเมืองเป็นรูปไข่มีกำแพงเมือง ๒ ชั้น มีคูน้ำอยู่กลางเป็นชุมชนที่มีอายุพุทธศตวรรษที่ ๑๓ -๑๖
นอกจากนั้นยังพบพระพิมพ์สมัยทวารวดี ที่รูปทรงงามยิ่ง

ชุมชนโบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากบันทึกสยาม <http://www.siamrecorder.com/h/๐๙.htm> พบว่าภาคตะวันออกเฉียง
เหนือเป็นที่ราบสูงมีแอ่งใหญ่ ๒ แอ่งใหญ่ คือ แอ่งสกลนครทางเหนือ มีลำน้ำสายเล็กหลายสาย เช่น
แม่น้ำสงคราม และแม่น้ำก่ำ ไหลผ่านไปออกแม่น้ำโขง ส่วนอีกแอ่งหนึ่งคือ แอ่งโคราชอยู่ทางใต้ มีแม่น้ำมูล
และแม่น้ำชี ตลอดจนลำน้ำที่เป็นสาขาอีกหลายสายหล่อเลี้ยง

แอ่งสกลนคร ประกอบด้วยพื้นที่ราบเชิงภูเขาภูพาน และบริเวณที่ราบลุ่มต่ำที่อยู่ใกล้
ทางแม่น้ำโขง บริเวณที่ลุ่มดังกล่าวนี้ ในฤดูน้ำแม่น้ำโขงไหลทะลักเข้ามาท่วม ทำให้การเพาะปลูก และการ
ตั้งหลักแหล่งชุมชนของมนุษย์ ไม่ดีเท่ากับบริเวณที่ราบเชิงเขาภูพาน ซึ่งอยู่ทางตอนใต้แอ่งสกลนครนี้ นัก
โบราณคดีพบหลักฐานว่า เป็นบริเวณที่มีชุมชนมนุษย์เป็นหมู่บ้านมาแล้ว แต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อย่าง
น้อยก็มีอายุราว ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว ตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณที่ราบเชิงเขาภูพานที่มีลำน้ำสงคราม และ
สาขา ไหลผ่าน ต่อมาประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าปีที่แล้วมา ชุมชนเหล่านี้ก็มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
สามารถหล่อสำริดขึ้นเป็นเครื่องมือ เครื่องประดับ และอาวุธ นอกจากนั้นยังมีประเพณีฝังศพที่ใช้ภาชนะ
เขียนสีเป็นเครื่องเช่นผู้ตาย ชุมชนมนุษย์ที่กล่าวมานี้ รู้จักกันทั่วไปว่า เป็นพวกวัฒนธรรมบ้านเชียง ตามชื่อ

ของหมู่บ้านในปัจจุบันแห่งนี้ ในเขตอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อันเป็นแหล่งที่พบชุมชนโบราณ และแหล่งฝังศพของมนุษย์ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์

แอ่งโคราชมีพื้นที่กว้างขวางกว่าแอ่งสกลนคร มีทั้งบริเวณที่สูง ทั้งทางตอนเหนือ และตอนใต้ โดยเฉพาะทางตอนใต้ นั้น เป็นที่ลาดลงจากเทือกเขาพนมดงรัก ส่วนบริเวณตอนกลางเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำชี และแม่น้ำมูล ไหลผ่านจากทางตะวันตก ไปออกแม่น้ำโขงทางตะวันออก โดยเฉพาะที่ราบลุ่มของแม่น้ำมูลนั้น มีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำ น้ำท่วมถึงในฤดูน้ำ พื้นที่ตั้งแต่เขตจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด ยโสธร และอุบลราชธานีนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำมูลและชีหล่อเลี้ยง เป็นที่ราบกว้างใหญ่ที่มีผู้คนเข้ามาตั้งหลักแหล่ง อาศัยมาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ทีเดียว อย่างเช่น ในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ เป็นต้น คนทั่วไปแลดูว่าแห้งแล้ง แต่แท้ที่จริงแล้ว พบแหล่งชุมชนโบราณของมนุษย์ที่มีมาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวารวดี และลพบุรีเป็นจำนวนมากกว่าร้อยแห่งทีเดียว แสดงว่า เคยเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ในสมัยนั้น การตั้งหลักแหล่งชุมชนบนที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงนี้ ดูแตกต่างไปจากบริเวณที่ลุ่มต่ำของแอ่งสกลนคร ซึ่งเพิ่งมีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานกันในสมัยหลัง

การตั้งชุมชนในแอ่งโคราช ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ คือ ประมาณ ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว มีผู้คนตั้งหลักแหล่งชุมชนหมู่บ้านขึ้น ตามบริเวณที่ราบลุ่มต่างๆ ได้แก่

๑. กลุ่มโนนชัย ในเขตจังหวัด ขอนแก่น

๒. กลุ่มทุ่งกุลาร้องไห้ หรือร้อยเอ็ด ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ยโสธร บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ และ

๓. กลุ่มทุ่งสำริดในเขตจังหวัดนครราชสีมา

บริเวณแอ่งโคราชเอง มีทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในขณะนั้น คือ แร่เหล็ก และเกลือ เพราะปรากฏพบแหล่งถลุงเหล็กขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากกว่าร้อยแห่งขึ้นไป บางแห่งก็มีชีเหล็กกระจายอยู่บนเนิน และเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ส่วนการทำเกลือนั้น ก็พบแหล่งทำเกลือขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะท้องที่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ดการผลิตเหล็กและเกลือ นั้น คงไม่ได้ผลิตขึ้น เพื่อใช้ในท้องถิ่น หรือภูมิภาคเท่านั้น คงมีการส่งต่อไปแลกเปลี่ยน หรือขายกับชุมชนบ้านเมืองต่างภูมิภาคที่อยู่ห่างไกลด้วย ยิ่งในสมัยหลังลงมา คือ ยุคต้นประวัติศาสตร์ เช่น สมัยทวารวดี การติดต่อกับบ้านเมืองภายนอกเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลิตผล เช่น เกลือและเหล็ก คงเพิ่มความสำคัญ เป็นเหตุให้มีการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา โดยเฉพาะศาสนาฮินดูจากแคว้นเจนละ ในแขวงเมืองจำปาสักของลาว และบรรดาบ้านเมืองในอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออก และทิศใต้ ของกลุ่มบ้านเมืองในลุ่มน้ำเจ้าพระยาในภาคกลางที่นับถือศาสนาพุทธ ผลที่ตามมาก็คือ เกิดบ้านเล็กเมืองน้อยขึ้นมากมายในแอ่งโคราช พบชุมชนที่มีคูน้ำ และคันดินล้อมรอบ มีทั้งเมืองใหญ่ และหมู่บ้านขนาดใหญ่มากมาย การเกิดของชุมชนที่เป็นบ้านเมืองนี้ ยังกินเลยเข้าไปถึงบริเวณแอ่งสกลนครอีกด้วย ดังปรากฏ ชากเมืองโบราณในเขตอำเภอกุมภวาปี อำเภอ หนองหาน จังหวัดอุดรธานี และที่หนองหาน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของไทย

สารานุกรมไทย(<http://kanchanapisek.or.th/kp๖/sub/book/book.php?book=๒๒&chap=๒&page=t๒๒-๒-infodetail๐๖.html>) ได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในสมัยหินใหม่หรือ สังคมเกษตรกรรม และยุคโลหะหรือสังคมเมือง เริ่มแรกจากการที่เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในชีวิตประจำวัน และในพิธีกรรม ดังนั้นจึงพบเศษเครื่องปั้นดินเผา กระจายอยู่ตามแหล่งโบราณคดีเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางชิ้นมีการตกแต่งเขียนลวดลายสวยงาม อันสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ อันเป็นเหตุให้เกิดพิธีกรรมของกลุ่มชนในยุคนั้นๆ ด้วย แหล่งที่พบเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมีดังนี้

ยุคหินกลาง : ในยุคหินกลาง เป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่มีอายุประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปี ถึง ๗,๐๐๐ ปี ในยุคนี้ได้พบเครื่องปั้นดินเผา ที่เก่าที่สุด ที่ถ้ำผี อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีทั้งที่เป็นภาชนะผิวเรียบ และมีผิวขรุขระ รวมทั้งมีการตกแต่งผิว ด้วยลายเชือกทาบ อันแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโฮบิเทียน

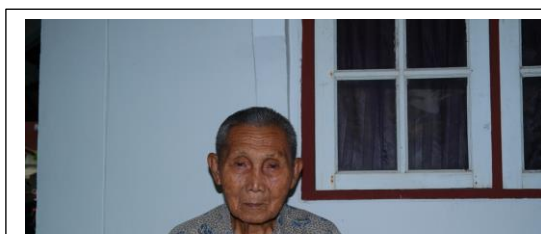
ยุคหินใหม่ : ยุคหินใหม่ มีอายุประมาณ ๗,๐๐๐-๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว ยุคนี้ได้พบเครื่องปั้นดินเผา ตามแหล่งโบราณคดีในภาคต่างๆ เกือบทุกจังหวัดที่สำคัญ อาทิเช่น จังหวัดกาญจนบุรี ลพบุรี นครศรีธรรมราช กระบี่ และพังงา เป็นต้น

ยุคโลหะ : ยุคโลหะมีอายุระหว่าง ๕,๖๐๐-๑,๗๐๐ ปี มาแล้ว เครื่องปั้นดินเผาในยุคนี้ มีความสวยงามมาก บางแหล่งแสดงให้เห็นว่า มีการทำอย่างพิถีพิถันอย่างยิ่ง และทำควบคู่ไปกับการผลิตเครื่องใช้โลหะ ที่มีทั้งสำริด ทองแดง และเหล็ก แสดงถึงความเจริญในเรื่องเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นอย่างมาก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่การหล่อโลหะทำได้ดี แต่เครื่องปั้นดินเผากลับไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร มีการตกแต่งแบบเรียบง่าย เช่น ทา้ำดินสีแดงทั่วไป ไม่เขียนลวดลาย หรือทำขนาดเล็กๆ การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญ มีพบที่โนนนกทา อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี บ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และบ้านดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

เครื่องปั้นดินเผาดังกล่าว จะมีลักษณะพิเศษ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อาทิที่บ้านเชียง จะมีการพัฒนาลวดลายตกแต่งภาชนะต่างๆ ด้วย ซึ่งในระยะแรกภาชนะเป็นสีดำ เขียนลวดลายด้วยวิธีขีดขีดลงไปบนเนื้อดินปั้น ในระยะต่อมามีการใช้ดินสีแดงเขียนเป็นลายต่างๆ โดยเฉพาะลายก้านขด และในระยะหลัง ก็มีการตกแต่งน้อยลง เพียงแต่ทาด้วยน้ำดินสีแดงเรียบๆ เท่านั้น สำหรับเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านปราสาท มีรูปแบบที่โดดเด่น คือ หม้อมีเชิง ปากผายบานกว้าง

๑.๒ ผลการศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม กลุ่มข้าพเจ้าได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

ภาพที่๙ นายเสถียร สีป้อม
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่๑๐ นายหวัด สีแยม
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่๑๑ นางจวน วันดี
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่๑๒ นายทองม้วน สีเนตรหอย
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ผลจากการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน

นายสมัย ดวงทิพย์จันทร์ บอกว่าเท่าที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง ทราบว่า เมื่อปีพ.ศ.๒๔๖๓ ได้มีครอบครัวหลายครอบครัวแยกตัวจากบ้านทัพม้า มาอยู่รวมกันโดยมีพ่อขุนประสิทธิ์ พ่อจุน และพ่อจ่า เป็นผู้นำกลุ่ม อยู่ต่อมาได้มีครอบครัวขยายเพิ่มขึ้นประมาณ ๒๐ ครอบครัวจึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยได้พ่อกุก (ไม่ทราบนามสกุล) ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปีพ.ศ.๒๔๖๕ และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านนา คือ พ่อกุก ได้นำชาวบ้านสร้างวัดประจำหมู่บ้านขึ้น โดยมีหลวงพ่อดวงทิพย์เป็นเจ้าของวัดชื่อว่า วัดบ้านนา คือ ส่วนโรงเรียนยังไม่ได้ก่อตั้ง นักเรียนจึงต้องไปเรียนร่วมกับโรงเรียนบ้านหนองฮาง (บ้านหนองบุญชู ปัจจุบัน) ต่อมาประมาณปีพ.ศ.๒๔๖๘ พ่อกุก ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จึงได้มีการเลือกตั้งใหม่และได้นายพัน ส่วยหา ได้เลื่อนยศของท่านมาเป็นหมื่นสหกิจจารี ต่อมาเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดสุวรรณรังษี มีหลวงพ่อดวง เป็นเจ้าอาวาส บ้านนาทองตั้งโรงเรียน โดยใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑

นายทองส้าย โสโกสี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่๓ กล่าวว่าในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้เปลี่ยนชื่อจากบ้านนาคือเป็นบ้านนาทอง คือนายปลัดจัน ขึ้นกับตำบลเขื่อน อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๐ ได้ย้ายสังกัดตำบลเขียงยืน อำเภอกอสุ่มพิสัย และปี ๒๕๐๘ ฝ่ายปกครอง ได้แยกออกจากตำบลเขียงยืน เป็นตำบลนาทอง เพราะมองดูทุ่งนาเต็มไปด้วยข้าวเหลืองอร่ามตั้งทองคำ จึงได้ชื่อว่าตำบลนาทอง ตั้งแต่นั้นมาต่อมา ในปีพ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แบ่งแยกหมู่บ้านนาทอง ออกเป็น ๒ หมู่บ้าน คือ บ้านนาทองหมู่ที่ ๓ และบ้านนาทองหมู่ที่ ๙ มีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้าน ดังนี้

นายพันธ์ ส่วยหา นับตั้งแต่ตั้งหมู่บ้าน - ๒๔๘๙

นายดี ศรีแย้ม ๒๔๘๙ - ๒๕๑๔

นายสมัย ดวงทิพย์ ๒๕๑๔ - ๒๕๓๑

นายเกณท์ ชันทะมูล ๒๕๓๑ - ๒๕๓๕

นายสา ศรีจรูญ ๒๕๓๕- ๒๕๔๙ หมู่๓ นายหวัด ศรีแย้ม ๒๕๓๕- ๒๕๔๙ หมู่ ๙

นายทองส้าย โสโกสี ๒๕๔๙ - ปัจจุบัน หมู่๓ นายอนงค์ จันทร์เพชร ๒๕๔๙ - ปัจจุบัน หมู่ ๙

เกี่ยวกับหลักฐานที่พบในชุมชน

นางจวน วันดี บอกว่า ในพื้นที่ของตน ได้พบภาชนะเครื่องใช้ และกำไล อยู่ใกล้กัน ส่วนพื้นที่ค้ำเคียงพบสร้อย และหลายๆ ครอบครัวที่อยู่ในแนวเนินหมู่บ้าน ก็พบเช่นกัน

ภาพที่๑๓ บริเวณที่บ้านหลังแรกที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ภาพที่๑๔ บริเวณที่ขุดพบกำไลสำริด เป็นที่ของนางจวน วันดี

ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่๑๕ กำไลสำริดเป็นที่ของนางจวน วันดี :ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

นายเสถียร สีป้อม บอกว่าชาวบ้านเคยแจ้งกรมศิลปากรแล้ว และกรมศิลปากรได้นำภาชนะที่เจอไปตรวจสอบ แล้วแจ้งว่าเคยบริเวณนี้เป็นชุมชนโบราณ มีการทำเครื่องปั้นและใช้โคลนที่สระแดงเคลือบภาชนะ และจากนั้นก็เสียหายไป

ภาพที่๑๖ บริเวณที่สระแดง : ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

นายหวัด สีแยม เล่าว่าเมื่อต้นปี เจ้าของที่ดินต้องการที่จะทำคันคูนา ในขณะที่ไถปรับสภาพที่นา พบกระดูกช้างโบราณ ได้เชิญกรมศิลปภัที่โคราชมาดู ทราบว่าช้างตัวนี้มีอายุประมาณ ๑๐๐ ปี แต่ภาชนะ สร้อยข้อมือ ที่พบมีอายุมากกว่า ๑,๐๐๐ปี เคยมีคนมาเอาไปครอบครองแต่ก็ รีบเอาชิ้นส่วนมาคืน กลุ่มพวกเราจึงพบสภาพซากช้างโบราณ ในสภาพพื้นผิวดิน

ภาพที่๑๗ บริเวณที่นาพบซากข้างโบราณ : ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่๑๘ สันนิษฐานว่าเป็นฟืนกรามข้าง : ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐
นายทองม้วน สีเนตรหอย

เล่าว่า จะพบภาชนะเครื่องใช้ อยู่รอบๆ เนิน ชาวบ้านเรียกเนินนี้ว่าเนินโพธิ์ ส่วนมากพบทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน บางทีไถพรวนไปก็เจอเศษภาชนะโบราณ แต่ไม่มีใครเอาไปครอบครอง จึงพบเศษภาชนะโบราณในสภาพที่วางอยู่บนพื้นดิน

ภาพที่๑๙ เนินโพธิ์เป็นบริเวณที่พบภาชนะโบราณ : ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

นายทองใส โสโกสี ผู้ใหญ่บ้านกล่าวว่า ภาชนะที่พบเป็นของเก่าเป็นลาย เป็นสี ยังกงเดิม

ภาพที่๒๐ ภาชนะลายเชือกทาบ : ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

๒. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

หลักฐานที่พบมี

๒.๑ ภาชนะลายเชือกทาบ คือลวดลายบนผิวภาชนะที่เกิดจากการใช้เชือกพัน หรือเชือกพันไม้ กด กลิ้งลงบนผิวภาชนะขณะที่ดินยังหมาดๆ เมื่อเทียบกับ ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเชียงนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ยุค (https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B๙%๘๑%E0%B๘%AB%E0%B๘%A๕%E0%B๙%๘๘%E0%B๘%๘๗%E0%B๙%๘๒%E0%B๘%๙A%E0%B๘%A๓%E0%B๘%๒%E0%B๘%๙๓%E0%B๘%๘๔%E0%B๘%๙๔%E0%B๘%B๕%E0%B๘%๙A%E0%B๙%๘๙%E0%B๘%B๒%E0%B๘%๙๙%E0%B๙%๘๐%E0%B๘%๘A%E0%B๘%B๕%E0%B๘%A๒%E0%B๘%๘๗)) ได้แก่

ภาชนะดินเผาสมัยต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี มีลายเชือกทาบ ซึ่งคาดกันว่าเป็นปอแก้ว ซึ่งยังมีลายขูดขีด และมีการเขียนสีบ้าง โดยพบวางคู่กับโครงกระดูก บางใบใช้บรรจุศพเด็กด้วย

ภาชนะดินเผาสมัยกลาง อายุ ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ ปี สมัยนี้เป็นสมัยที่เริ่มมีการขีดทาสีแดงแล้ว

ภาชนะดินเผาสมัยปลาย อายุ ๒,๓๐๐-๑,๘๐๐ ปี เป็นยุคที่มีลวดลายที่สวยงามที่สุด ลวดลายพิสดาร สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่สงบสุข ก่อนที่จะกลายมาเป็นการเคลือบน้ำโคลนสีแดงขจัดมัน

สอดคล้องกับโครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (<http://www.bl.msu.ac.th/mahachai/?name=page&file=index&id=๑๘>) ที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในบริเวณเมืองมหาสารคาม ผู้คนในยุคนั้นดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ

สรุปจากหลักฐานที่เป็นเครื่องมือยืนยันว่ามีภาชนะลายเชือกทาบแสดงว่าภาชนะดินเผาสมัยต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี และเป็นชุมชนในยุคดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ

๒.๒ กำไลสำริด พบในพื้นที่เป็นสวนขอบเนินโพธิ์ ตามบริเวณที่มีภาชนะ มีอายุประมาณ สมัย
ต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี จากคำบอกเล่าของนางจวน เล่าว่า พบกำไลอยู่กับภาชนะ เป็นระยะที่ไม่
ขณะที่สำริด ยังคง เป็นที่นิยมใช้ทำเครื่องประดับ ดังที่สารานุกรมไทย([http://kanchanapisek.
or.th/kpb/ sub/book/book.php?book=๒๒&chap=๒&page=t๒๒-๒-infodetail๐๖.html](http://kanchanapisek.or.th/kpb/sub/book/book.php?book=๒๒&chap=๒&page=t๒๒-๒-infodetail๐๖.html)) ได้
กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ไว้ว่า ที่พบในสมัยหินใหม่หรือ สังคมเกษตรกรรม และยุค
โลหะหรือสังคมเมือง เริ่มแรกจากการที่เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย
ทั้งในชีวิตประจำวัน และในพิธีกรรม ดังนั้นจึงพบเศษเครื่องปั้นดินเผา กระจายอยู่ตามแหล่งโบราณคดีเป็น
จำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ อันเป็นเหตุให้เกิดพิธีกรรมของกลุ่มชนในยุคนั้นๆ แหล่งที่พบ
เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมียุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ : ยุคโลหะมี
อายุระหว่าง ๕,๖๐๐-๑,๗๐๐ ปี มาแล้ว เครื่องปั้นดินเผาในยุคนี้ มีการทำควบคู่ไปกับการผลิตเครื่องใช้
โลหะ ที่มีทั้งสำริด ทองแดง และเหล็ก แสดงถึงความเจริญในเรื่องเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นอย่างมาก

สรุปได้ว่า ถ้าแบ่งตามยุค กำไลสำริด อายุ ๕,๖๐๐-๑,๗๐๐ปี และเป็นชุมชนเมืองดำรงชีพด้วย
การเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ

๒.๓ ฟันกรามช้างโบราณ พบในพื้นที่ เป็นพื้นที่นา ชายขอบเนิน ตามคำบอกเล่า
ของนายหวัด สีแยม เล่าว่า ช้างตัวนี้มีอายุประมาณ ๑๐๐ ปี ภาชนะที่พบมีอายุมากกว่า ๑,๐๐๐ปี
เมื่อเปรียบเทียบกับฟันกรามช้างโบราณ ([http://www.human.cmu.ac.th/home/lib/wat/item
/3387/](http://www.human.cmu.ac.th/home/lib/wat/item/3387/)) ที่วัดพระธาตุผาเงา เชียงราย

ภาพที่๒๐.๑ เปรียบเทียบฟัน
กรามช้างที่บ้านนาทองกับที่
วัดพระธาตุผาเงา เชียงราย

- สระแดง
- แหล่งที่พบภาชนะ กำไลสำริด ชากข้างโบราณ
- ๓. การเรียบเรียงและนำเสนอ
- เนินบริเวณหมู่บ้านนาทอง

ภาพที่๒๑ แผนที่แสดงแหล่งที่พบหลักฐาน

อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี และเป็นชุมชนใน

ยุคดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ ทำภาชนะเพื่อบรรจุเกลือ

กำไลสำริด มีอายุประมาณ อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี และเป็นชุมชนเมืองดำรงชีพด้วยการเกษตร

มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ

พันกรมช่างโบราณ มีอายุมากกว่า ๑,๐๐๐ปี

๔. สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม กับบุคคลสำคัญในชุมชน พบว่า

ภาชนะลายเชือกทาบ เป็นภาชนะดินเผาสมัยต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี และเป็นชุมชนในยุคดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ ทำภาชนะเพื่อบรรจุเกลือ สอดคล้องกับศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเชียงนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ยุค ได้แก่ภาชนะดินเผาสมัยต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี มีลายเชือกทาบ ซึ่งคาดกันว่าเป็นปอแก้ว ซึ่งยังมีลายขูดขีด และมีการเขียนสีบ้าง โดยพบวางคู่กับโครงกระดูก บางใบใช้บรรจุศพเด็กด้วยภาชนะดินเผาสมัยกลาง อายุ ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ ปี สมัยนี้เป็นสมัยที่เริ่มมีการขีดทาสีแดงแล้วภาชนะดินเผาสมัยปลาย อายุ ๒,๓๐๐-๑,๘๐๐ ปี เป็นยุคที่มีลวดลายที่สวยงามที่สุด ลวดลายพิสดาร สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่สงบสุข ก่อนที่จะกลายมาเป็นการเคลือบน้ำโคลนสีแดงขูดมัน สอดคล้องกับโครงการอนุรักษ์โบราณสถานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่กล่าวไว้ว่า

ชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในบริเวณเมืองมหาสารคาม ผู้คนในยุคนี้ดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ

กำไลสำริด มีอายุประมาณ อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี และเป็นชุมชนเมืองดำรงชีพด้วยการเกษตร มีการทำเกลือ และบางแห่งมีการถลุงโลหะ ดังที่สารานุกรมไทยได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ไว้ว่า ในสมัยหินใหม่หรือ สังคมเกษตรกรรม และยุคโลหะหรือสังคมเมือง เริ่มแรกจากการที่เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตายทั้งในชีวิตประจำวัน และในพิธีกรรม ดังนั้นจึงพบเศษเครื่องปั้นดินเผา กระจายอยู่ตามแหล่งโบราณคดีเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ อันเป็นเหตุให้เกิดพิธีกรรมของกลุ่มชนในยุคนี้ๆ แหล่งที่พบเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มียุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ : ยุคโลหะมีอายุระหว่าง ๕,๖๐๐-๑,๓๐๐ ปี เครื่องปั้นดินเผาในยุคนี้ มีการทำควบคู่ไปกับการผลิตเครื่องใช้โลหะ ที่มีทั้งสำริด ทองแดง และเหล็ก แสดงถึงความเจริญในเรื่องเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นอย่างมาก สอดรับกับคำบอกเล่าของนางจวน เล่าว่า พบกำไลอยู่กับภาชนะ เตาที่พบมากจะอยู่ทางทิศตะวันตกของชุมชน

พันกรามข้างโบราณ มีอายุมากกว่า ๑,๐๐๐ปีเมื่อเปรียบเทียบกับพันกรามข้างโบราณ (<http://www.human.cmu.ac.th/home/lib/wat/item/3387/>) ที่วัดพระธาตุผาเงา เชียงราย สอดรับตามคำบอกเล่าของนายหวัด สีแยม เล่าว่า กรมศิลปะบอกกว่า ข้างตัวนี้มีอายุประมาณ ๑๐๐ ปี ภาชนะที่พบมีอายุมากกว่า ๑,๐๐๐ปี

บรรณานุกรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. ๒๕๓๙. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์

และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โครงการอนุรักษ์โบราณสถานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **ประวัติเมืองมหาสารคาม**

เข้าถึงเมื่อวันที่๑ เมษายน ๒๕๖๐ <http://www.bl.msu.ac.th/mahachai/?name=page&file=index&id=๑๘>

จวน วันดี อายุ ๗๔ ปี บ้านเลขที่ ๘๒ หมู่ ๙ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ชุตินันท์ ทองคำ. **สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย** เข้าถึงเมื่อวันที่๑ เมษายน ๒๕๖๐

<https://www.gotoknow.org/posts/๒๔๕๓๒๐>

ทองม้วน สีเนตรห้อย อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๙ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ทองใส โสโกสี ห้อย อายุ ๕๒ ปี บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๓ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

บันทึกสยาม. **สมัยก่อนประวัติศาสตร์**. เข้าถึงเมื่อวันที่๑ เมษายน ๒๕๖๐ <http://www.siamrecorder.com/h/๐๙.htm>

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. **สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

หรือภาคอีสาน. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐ <http://kanchanapisek.or.th/kp๖/sub/book/book.php?book=๑๘&chap=๑&page=t๑๘-๑-infodetail๐๓.html>

_____ . เครื่องปั้นดินเผา. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐ <http://kanchanapisek.or.th/kp๖/sub/book/book.php?book=๒๒&chap=๒&page=t๒๒-๒-infodetail๐๖.html>

สมัย ดวงทิพย์จันทร์ อายุ ๙๑ ปี บ้านเลขที่ ๑๐๔ หมู่ ๓ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เสถียร ศรีป้อม อายุ ๗๕ ปี บ้านเลขที่ ๘๑ หมู่ ๓ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สำนักศึกษาทั่วไป. อารยธรรมอีสานจากหลักฐานโบราณคดี เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐

www.genedu.msu.ac.th/course/๑-๒๕๕๖/๐๐๒๓๐๐๓-๑

หวัด ศรีแย้ม อายุ ๘๗ ปี บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๙ บ้านนาทอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์ .....

ผู้ให้สัมภาษณ์ .....

อาชีพ .....

ที่อยู่ .....

หัวข้อสัมภาษณ์

1. ประวัติการก่อตั้งของหมู่บ้าน

.....
.....
.....
.....
.....

2. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน

.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ความเป็นมาของหมู่บ้าน

.....

.....

.....

.....

4. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ

.....

.....

.....

.....

การค้นพบหลักฐาน

ที่	ชื่อหลักฐาน	รูปลักษณะหลักฐาน	แหล่งพบ/ช่วงสมัย (อายุ)	ข้อมูลจากหลักฐาน

การตรวจสอบ วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าและตีความหลักฐานประวัติศาสตร์

ชื่อหลักฐาน	ความสำคัญของหลักฐาน		เหตุการณ์จากหลักฐาน
	ขั้นต้น	ขั้นรอง	

การตีความเพื่อตอบปัญหาสร้างความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่ออธิบายประเด็นปัญหา

หลักฐานขั้นต้น	ข้อมูลจากการสังเคราะห์
